SZÁRAZ MIKLÓS GYÖRGY

| kisregény |

TIBETI SZÉL

Harminckettő

Kétcsubás hideg volt!
A jakok patája belefagyott a folyóba.
Álltak csüdig a vízbe fagyva.
Mint a szobrok.
Csonttá fagyva.
Két hét múlva, amikor jött az enyhülés, összeomlottak. Mind egyszerre.
Mind.
Száz döglött, fekete jak a folyóban.
Száz fekete jak.
Elindultunk értük.
Menteni, amit lehet.
Húst, bőrt.
Csontokat.
Száz fekete jakon ezer farkas és ezer keselyű.
Ezer farkas és keselyű.
Mire elűztük őket, nyakunkon volt az ár.
Vitte a csontokat.
Szőröstül-bőröstül elmosta őket a víz.
Elmosta szőröstül-bőröstül.
Nyomuk sem maradt.
Csak a sóhajuk. Az utolsó sóhajuk. Az öregek még ma is hallják.
Csak az öregek.
Meg a kiválasztottak.
Azok. A kiválasztottak.

Egymás szavába vágnak, nevetnek, isznak. Forrón süt a nap, karjukat kibújtatják csubáik ujjából, és a bő köntösöket a derekukra tűrik. Hallgatja őket. A történeteiket. A fogadó előtt üldögélnek. Tornác, udvar, kerítés nincs. Néhány hosszú lóca meg asztal a fehér kövek közt a homokban. És a hat elefántlábon álló, hatalmas, zöld posztós biliárdasztal, Lhásza új szenzációja. Imitt-amott földbe ásott karók, egyiken félbe vágott, nyúzatlan bárány lóg fejjel lefelé, orrából időről időre vércsöpp hull a porba. Az épület egyszerre fogadó, zarándokszállás, kicsi bazár és italmérés. Bent kalmárok, vándorok zsivajognak, kint pásztorok ücsörögnek.

Nem megy be, a bejáratnál téblából, míg Nala beszalad a két zsákocskával, amit Dönkar küldött a fogadósnének. Az egyikben só, a másikban burah: savanyú fehér por, amit az asszonyok tisztítószerként használnak. Ácsorog, hallgatja a hajcsárok és pásztorok történeteit: a gyermekről, akinek megfeketedett, aztán elsorvadt a nyelve, az öreg lámáról, aki feketére változtatta a tűz lángjait, hogy az éjszakai rablók ne vegyék észre. Évtizedeken át hidegen hagyták az efféle történetek, most meg kíván-

csian hallgatja, hogy ha a tűzáldozatot nem kíséri szikraeső és fekete füst, ha nem érezhető az égő hús bűze, akkor nem sikerült elpusztítani az ártó szellemeket.

Megpillantja a gyereket. Nala kifelé szalad a kék, sárga és vörös csubás, bajuszos férfiak közt, kerülgeti a pásztorokat, átugorja a földön heverő batyuikat, a szőrös bőrökbe tekert málháikat. Kiér a szabadba, tekintetével őt keresi, hozzáfut, és megfogja a kezét.

Sokszor mennek így a következő hetekben, kézen fogva, mintha apa és fia volnának. A gyerek karattyol, a Kailas havas csúcsán álló, láthatatlan templomról mesél, vagy a „ló szájából eredő" folyóról, a Brahmaputráról, máskor meg inkább faggatózik: „Nálatok tényleg csak egy isten van?" „Mikor sírtál utoljára?" „Félsz-e valamitől?" „Miért jöttél el otthonról?" „Emlékszel valamelyik korábbi életedre?"

Harminchárom

Egy éjszaka arra ébred, hogy valami megváltozott. Könnyen kel, ahogy egész életében, kibújik az ágyból, magára kap valamit, és a lépcsőnél nem lefelé, az udvarra, hanem fölfelé, a tetőre tart. Alig pirkad, a Potala sötét árnyként magasodik a csillagporos égre, a folyó fölött halovány pír sejlik a messzeségben. Csönd van, még a különben szakadatlanul fújó, süvítő, sutyorgó szél is hallgat. A hegyek felé fordul. Úgy hevernek, mint óriási állatok. Közel. Nagyon közel. Hatalmas, fekete állatok. Érzi, hogy élnek. Megbűvölten áll.

Később észreveszi, hogy nincs egyedül: Nala és Dönkar is ott állnak mellette.

Én is mindig megérzem, suttogja a kisfiú.

Mit?

Felébredek rá. Úgy hívják, hogy a Himalája lehelete.

Állnak a csönd szívében, a világegyetem közepén, hajnali derengésben, fakuló csillagos ég alatt.

Szakad a hó, mondja halkan Dönkar. Fent a hágókon. És holnapra az olvadás erecskéi és patakjai folyókká dagadnak, és elöntik a vízmosásokat. Jó jel. Jampa boldog lesz. Megoldódik a nyelve. Régi nagy hajtásokról fog mesélni. Amikor a szűk szorosokban, a befagyott folyók jegén háltak éjjelente.

Harmincnégy

Egyedül a magasban. Körben bíborvörös és barna hegyek. Lent a mélyben világító homoktengeren terül el a kolostorváros. Kerek kőfallal kerített óriási mandala, közepén az aranyozott fedelű, sokemeletes templommal. A tájban alig moccan élet, mégis úgy érzi, hogy minden mozgásban van. Kő, homok, szikla, kristályos ég. Nem tudja megszokni, hogy a mozgás nem látvány, hanem hang: suhog, sziszeg, sutyorog a tibeti szél.

A könyvtár miatt utazott ide. Nem a meggyőződés hajtja, hanem a kötelességtudat. A dalai láma vendége, így szellemi vezetőnek kijáró tisztelettel bánnak vele. Kapott saját cellát, napjában egyszer meleg ételt, amit a kolostor kemencékkel és gigászi bronzüstökkel teli, lármás konyhájában fogyaszt el. Teát, amennyit akar. A könyvtár éjjel és nappal nyitva áll előtte.

Valamikor régen, egy másik életében, erről álmodott. Ezért indult útnak. Most meg? Amit korábban jéghideg cellákban, rideg magányban hónapokig, évekig bírt, azt most kolostori kényelemben is tehernek érzi. Magának is nehezen vallja be: untatja.

Soha nem volt gondja az alvással, itt meg nem tud aludni. Éjszakánként álom és ébrenlét közt vergődik. Soha nem kínozta a teste, most meg Dönkar verejtéktől ragyogó bőre kísérti… Nala kérdései – Mitől félsz? Miért hagytad el a hazádat? –, az óra bronz kongása a szülői ház szobájában, az apja szúrós tekintete, anyja szavai, a születése, a három halálra fagyottan ölelkező leány… Mit csinálok, mi dolgom itt… vagy bárhol máshol? Hetekig megy így, nappal szanszkrit és tibeti szövegekkel kínozza magát, olvas, jegyzeteket készít, éjjel pedig nem tud aludni. Ha kiveti az ágy, az üres templomban keres megnyugvást.

Egyik éjjel társául szegődik az idős apát. Nem faggatja, nem kérdez semmit, csak leül mellé a szőnyegre. Szótlanul ülnek hosszan. Egymás mellett és mégsem együtt. Külön-külön és mégsem egyedül. Mécsesek fénye csúszkál a síkos aranyon, a magasban Buddha mosolya és figyelő tekintete. Másnap éjjel megint a templom a menedéke, ahol, mintha csak őt várná, már ott az apát. Szeme csukva, arca rezzenéstelen. Leül mellé. Lehunyja a szemét. Lassan megnyugszik. A fejében megszólal egy hang. Talán az apáté, aki szótlanul ül mellette. Nyugodtan beszél, csöndesen, indulat nélkül. Úgy hallgatja, mintha álmodna.

„Közel az idő, amikor az emberi butaság, irigység, önzés és gyűlölet bugyraiban megszületik a végső gonosz. Eljönnek azok az idők, amikor a hulló könny, a patakzó vér senkit nem indít meg, s a kín nem ébreszt szánalmat. Olyan időkről szólnak a jövendölések, amelyekben tűzözön és vízözön árasztja el a világot. Forró szelek támadnak, és söpörnek végig szárazon és vízen. Nem lesz talpalatnyi jó föld, kortynyi iható víz, szippantásnyi tiszta levegő. Nem lesz oly hely, hol ne lenne jelen a gonosz. Tengerek, tavak, folyók párolognak el, mintha sosem léteztek volna. Ősi kultúrák, országok, városok tűnnek el nyom nélkül. Amikor már az égbolton is a pusztulás seregei vonulnak, akkor Shambala elküldi seregeit, hogy legyőzzék a gonoszt, és elhozzák a földre a béke és bölcsesség új korszakát."

Mintha már hallotta volna ezt a jövendölést. A hang is ismerős. A nagy tekintélyű jövendőmondó, a cipa hangja ez? Aki a Potala tetőteraszán felolvasta a Nagy Ötödik feljegyzéseiből Georgius Pannonicus történetét. A hiábavaló kutatásról. Az értelmetlen küzdelemről. A végtelen utazásokról és kalandokról, amik, és ezt most világosan érzi, az ő utazásai és kalandjai. Egy előző életében. Ő volt az, aki Mahomet Záhírnak mesélt őshazáról, életfáról, csodaszarvasról. Ő volt, aki rámutatott a Lop Nur sós tavára, és a dzsungár nagyúr kérdésére – „Hol akarod megtalálni a népedet?" –, azt válaszolta, hogy „a holt tengeren túl, a jeges Kunlun lábainál, a Taklamakán kietlen homokdűnéinek mélyén. Ott van Shambala. Ott rejtőzik az aranykert."

Úgy érzi, mindezt ő élte át. Tudja, hogy nem a Potala napfényben fürdő teraszán ül, hanem a kolostor templomában, tudja, hogy éjszaka van, és hogy a kolostor apátja ül mellette. Tudja, de úgy érzi, fordítva is lehet, múlt és jövő nem válik el visszafordíthatatlanul. Ott van a Potala teraszán, az öreg gelugpa leveszi a szemüvegét, köntöse bő ujjában megtörölgeti a lencséket, aztán a jelen megint változik, és ott van háromszáz évvel korábban a három

dervis sivatagában. Mahomet Záhír nevet: „Szánlak és tisztellek, bolond öregember. Ott keresed az aranykertet, ahol nincs más, csak a táncoló és síró homok. Menj, és lásd a valóságot a saját szemeddel."

Hajnalodik, amikor dobok bufogására, kürtök sivogására riad. Félhomály, reszkető lángok, Buddha mosolya: ismét a kolostor valósága veszi körül. Az apát már nincs mellette. Kisiet a holdfényes udvarra, ahol gongok zümmögnek, hosszútrombiták búgnak, és a fehéren derengő homokon jelmezbe öltözött, maszkos alakok táncolnak, a közelgő ünnepre gyakorolják a csontvázak, a fekete kalaposok és a halálszellemek táncát.

Marasztalnák, de menekül. Sarkon fordul, az udvar távoli sarkába tart, a csorgóhoz. Óvatosan lép, kerülgeti a sötét kupacokat, az emberi ürüléket, amit még nem faltak fel a patkányok. Nem kényes, sokat átélt, mégsem akaródzik elfogadnia, hogy a szerzetesek akkor és ott végzik a dolgukat, ahol éppen rájuk jön. Megmosakszik a kútnál, aztán a konyhába megy. Onnan a könyvtárba. Onnan meg a cellájába. De ott sincs nyugta. Mennie kell. Kifárasztani, megdolgoztatni a testét. Elindul a hegyek felé.

És most itt van fent a kopár hegyen. A csönd, a magány, a hosszú gyaloglás megnyugtatta. Egy lapos, terebélyes sziklán ül. Körben vörös és bíbor és barna hegyek. Messze lent a mélyben, világító homoktengeren terül el a kolostorváros. A mandala épületei kicsiny skatulyák, köztük sötét pontocskák mozognak. Mint a légypiszok, akkorák. Lehetnének bogarak. Hangyák. Lények, akiket számára ismeretlen szándékok és célok vezérelnek. Hanyatt dől, a felhőtlen ég mélység nélkül, áthatolhatatlan kék vászonként feszül fölötte. Piciny fekete foltra figyel fel. Aprócska karc. Hiba a szöveten. Egy helyben áll, nem mozdul, mégis megnyílik általa a tér. Én őt, ő engem, gondolja. Keselyű? Fekete csillag? Elnyomja az álom.

Hetek óta először alszik nyugodtan, és amikor ébred, fakó hold világít fölötte. Nem ül fel, fekve bámul bele a felfoghatatlan mélységbe, az Égi Kutya fehéren derengő csillagösvényébe. Úgy érzi, figyelik. Felül, fürkészi a hegyoldalt, a sziklákat. Az ezüstös fényben messze ellát. Nala jut eszébe, és a farkas. Feláll. Semmi nem mozdul. Aztán a háta mögül meghallja a távoli patadobogást, és ahogy arra fordul, megpillantja a kifeszített köteleken ropogó szélparipazászlókat. Mire visszaér a kolostorba, magasan áll a nap. Egy napja nem ivott és nem evett, mégis nyomban az apátot keresi.

Harmincöt

El kell mennem.

Tudom.

Honnan tudod?

Te honnan tudod?

Eldöntöttem.

Az öreg szerzetes mosolyog. Mindegy, honnan tudod, mondja. Igazad van. Menned kell. Futár jött érted Lhászából. Két nap, két éjjel nem evett, nem ivott, nem aludt. Őszentsége arra kér, hogy amilyen gyorsan tudsz, térj vissza a legszentebb városba.

Belenyugvás

Azt mondta, egy magyar forintot költöttem rád, mondta neki az apja, amikor elkísérte az enyedi kollégiumba, és ez jutott eszébe, amikor elindult a szamjei kolostorból. Hogy miért mondta, nem tudom.

Ki mondta miért? Az apja? Vagy ő?

Mit ki mondott miért?

Ezt kérdezem. Azt mondtad, hogy nem tudod, miért mondta.

Mit?

Kezdjük elölről. Azt mondtad, hogy azt mondta, az apja azt mondta, egy magyar forintot költött rá.

Igen.

És ez jutott eszébe, amikor elindult a szamjei kolostorból.

Igen.

Aztán azt mondtad, hogy nem tudod, miért mondta. Én meg azt kérdezem, hogy ki mondta miért. Az apja mondta neki miért, hogy egy magyar forintot költött rá, vagy ő mondta miért, hogy ez jutott eszébe, amikor a szamjei kolostorból elindult Lhászába?

Egyikre sincs kész válaszom. Csak találgatok. Az ember eszejárása kacskaringós, nem mindig követhető. De azért próbálkozunk. Azt mondhatta magában, hogy gyalogszerrel indultam, ahogy egész életemben mindenhová. Apám székely határőr volt. Katona. Az volt a nagyapám és a dédapám is. Meg a dédapám dédapja. Pendelyes fiúcska voltam, amikor már szőrén ültem a lovat, mégis mindig gyalogoltam. Erdőn, mezőn, hegyen, síkon. Sivatagban is akkor szálltam nyeregbe, kapaszkodtam a dromedárius púpjára, ha nálamnál nagyobb méltóság kíséretét szaporítottam. Delizsánsz? Talán nem is létezett, de apám amúgy sem tette volna lábát a lépcsejére. Inkább kényeztette a lovait, mint a gyermekecskéit. Igaz, ami igaz, önmagához sem volt nyájasabb: elkísért gyalogszerrel Nagyenyedre. Hálásnak kéne lennem érte, és vagyok is. Tizennégy voltam, talán tizenöt. Öt napig baktattunk poros utakon, mezítlábas talpak, bocskorok, paták és patkolt csizmák nyomain taposva. Amikor bétettük a lábunk a kollégium kapuján, megfordult a sarkán, és búcsúzóul azt mondta: „Egy magyar forint. Ennyit költöttem rád az úton." Mit akart vele, nem tudom. Talán sokallta. Egy mázsa faggyú az enyedi piacon.

Egy mázsa faggyú sok vagy kevés?

Tudom én? Ő talán azt gondolta, hogy kevés. Az apja meg sokallta.

Azt olvastam valahol, hogy Benoît Mandelbrot az Antikrisztus.

Nem Neumann János?

Lehet, hogy egy csomó Antikrisztus van. Einstein. Roger Penrose. Erdős Pál.

Mandelbrot miért?

Amiért a többi. A világ végén, az utolsó órán hamis Krisztusok és hamis próféták támadnak, akik jeleket és csodákat tesznek.

Ez az. Szamjében, a kolostorban rájött valamire. Valami fontosra.

Se gyerek, se nő, se család, se őshaza, se semmi. Csak a nagy tudomány. A nagy szorgalom. A nagy kitartás. A becsület. Átgondolta az életét, és felébredt. Eldöntötte…

Mit?

Hogy hazamegy.

Hová haza?

Tudom én? Lhászába. És ugyanakkor Dzsampal Gyaco is küldöncöt szalasztott érte. Ez az egybeesés szöget üthetett a fejébe, nem?

Shambala ugrott? Meg a Nagy Ötödik álomországa?

Nem tudom, Sam. Szerinted? Szerinted ugrott?

Sam?

Sámuel, Samu, Sam. Így könnyebb.

Miért pont Sam?

Lehetsz Archi is. Archibald. Mint doktor Campbell. Vagy Archibald Vivian Hill. Egy helyes kis mozgatható karú Adolf Hitler-baba állt az íróasztalán. Szilárd Leótól kapta ajándékba. Esetleg Benno von Archimboldi? Lehetsz Ken is. Mint Branagh. Vagy Kenneth Clark. Jobban ismerte Leonardót, mint önmagát. Hohohó! Ken és Barbie?

Nenene! Akkor inkább Sam!

Folytasd. Mire jött rá a kolostorban?

Hogy a világvége nem jön el.

Nem?

Nem jön el, hanem van.

Igen?

Örök világvége van.

…

Érted?

…

Állandóan világvége van.

A világ így ér véget, nem bummal, csak nyüszítéssel? Sam, mi az, hogy örök világvége?

Megállás nélkül tart. Örökké vége van, és örökké kezdődik. Semmi sincs közte, vagyis minden közte van. Örök születés, örök halál. Örök élet. És akkor van család, nő, gyerek, minden. Őshaza is. Aminek nincs értelme, de ha valaki azt hiszi, hogy van, akkor van. Megy a lhászai úton, ahogy a vak Saul ment Damaszkusz felé, de ő már lát, ha homályosan is. Észreveszi, hogy Lobsang Kunga embere követi. Megint nyomomban a vigyázó szolga, mondja magában. A kolostorban nem mutatkozott, de most nem akar láthatatlanná válni. Ha intenék, készségesen sietne hozzám. Nem intek. Senki társaságára nem vágyom. Tapasztalatom, hogy a gyaloglás serkenti az elmét. Ha szíjat hasítanak a hátamból, ha forró szurkot öntenek a számba, akkor sem találtam volna ki, hogy milyen meglepetés vár Lhászában. Esteledett, amikor a város határába értem. Ott vártak rám, ahol a két csörten úgy fogja közre az országutat, akár két nagy kapuzábé, és ahol a vándorok megpihennek, imádkoznak, borókaágat égetnek, kortyolnak a csorgó vizéből, és feltöltik a tömlőiket. Két hétköznapi öltözetű férfi lépett hozzám a zarándokok sokaságából. Kalmároknak mondtam volna őket, aztán az egyiküket felismertem: az is Lobsang Kunga embere volt. Köszöntött, majd megkért rá, hogy tartsak velük. Mondtam, innék előbb. Tisztálkodnék. Válasza kurta volt és határozott: később. Nem a Potala, hanem a Söl falu felé indultunk. Ő szapora léptekkel előttem, a másik mögöttem. Mintha feltűnést kerülve letartóztatnának, gondoltam, és aggodalom költözött a szívembe. Nem magamat féltettem; a nő és a gyermek járt az eszemben. Csöppecske idő kellett hozzá, hogy kiderüljön, nem Dönkar házához iparkodunk, hanem egy fogadóba. Magamtól az orrom hegyét sem dugtam volna oda: ócska kocsma, silány bordély működött benne. Szerencsére nem tértünk be az épületbe. Ácsorgó, bamba tehenek közt átvágtunk a vizelet szúrós ecetszagától bűzös udvaron, melynek sarkában rejtett kapu nyílt egy kisebb, csöndes udvarra. Kalauzom egy kopott, piros ajtóhoz vezetett, és habozás nélkül elhúzta a reteszt. Ő maga nem lépett be, társával együtt kint maradt. Az ajtó becsukódott

mögöttem, én pedig vakon álltam, vártam, hogy a szemem szokja a homályt. Semmit sem láttam, de én magam látható lehettem, mert kisvártatva rám szólt valaki a sötét sarokból.

– Már azt hittem, barátom, hogy Csupaszcsont Kapitány, akinek egész életemben igyekeztem borsot törni az orra alá, mégis előbb talál rám.

Erőtlen volt, de a gúnyos, reszelős hangot nem lehetett nem megismernem.

– Moorcroft?

– Mondhatjuk. Ami maradt belőle. Örülök, hogy látom.

Megindultan léptem az ágyhoz, mert ágyban feküdt, állig betakarva. Itt van, akinek a halálomat köszönhetem. A szeretet rohama sosem volt természetem, mégis meghatódtam. Talán az állapota miatt. A szeme lázasan csillogott, homloka verejtékes, haja csapzott. De a derű, ami bennem egykor rokonszenvet ébresztett, nem hagyta el.

– Mit gondol, jó társaság leszünk egymásnak? A halott, aki él. Én meg az élőhalott.

– Mit keres itt? Mi a baja? Maga orvos. Tudnia kell.

– Kell? Ne legyen érzelgős. Itteni barátai talán azt mondanák, velőt zabáló démon rág a csontjaimban.

– Ne tréfáljon.

– Eszemben sincs. Képzelje, már kakasvért is ittam. Közben a barátai közül az egyik vad táncot járt körülöttem. Úgy festett, mint aki megveszett. Kifordult a szeme, habzott a szája, hol medveként brummogott, hol meg zümmögött, mint egy lódarázs. A démon, ha létezik, összeszarta magát ijedtében, és még mélyebbre húzódott a csontjaim üregeiben.

A szónoklattól elpilledt, lehunyta a szemét. Hová kapjak? Van-e ápolója? Holmija? Társai? Meglebbent egy pokróc. Mögüle töpörödött vénasszony tipegett elő. Ha hinnék bennük, boszorkánynak hittem volna. Vén volt és csúf, mint az ördög öreganyja. Ügyet sem vetett rám, két fülénél fogva szorongatott egy ibriket, amiből fertelmes bűzű pára gomolygott fel. Barátom elfintorodott, rámeredt az asszonyra, aki a bűzös kotyvalékból csuporba töltött valamennyit, karvalyujjával megkavarta. Moorcroft ülő helyzetbe tornázkodott, és tettetett rémülettel nézett rám.

– Látja, maga konok székely, a vég óráiban az orvos is csak ember. Kapaszkodna az utolsó szalmaszálba. Rögvest menekülőre kéne fognom, amikor ez a csoroszlya megjelenik a disznóhúgyból meg döglött varangy levéből kevert főzetével. Én meg, ahelyett hogy segítségért kiabálnék, lenyelem ezt a boszorkányitalt. És reménykedem a csodában.

Ivott. Eltorzult az arca, kicsordult a könnye, de ivott. Miután kiszabadult az öregasszony karmai közül, felélénkült. Nem feküdt vissza, hátát a párnáknak vetette.

– Üljön le, és figyeljen, bökte ki végül. Fontos mondanivalóm van a maga számára.

– Azt mondja meg előbb, hogy mi a baja?

– Eh, ne lopja az időmet. Nem tudom. Ezek sem tudják. Valami a véremmel. Azt gyanítom. Öt vagy tíz vagy száz év múlva megfejti az orvostudomány. Lesz szép hosszú latin neve. Most még belehalok. Valószínűleg. Ha mégsem, az a szerencsének lesz köszönhető. Vagy az idős hölgy varangylevének. Sosem lehet tudni. Fenébe velem meg a varangylével. Figyeljen ide. A maga titokzatos országa létezik.

– …

– Nem hisz a fülének, ugye? Shambala létezik. Azért jöttem, hogy megmondjam magának.

És most összehozod őket, Sam, mint egy Poirot-, mint egy Miss Marple-, mint egy Perry Mason-krimiben? Minden titokról lehull a lepel?

Marlowe. Inkább őt választanám. Brown atyát. Maigret-t. De ők meg nem hoznak össze senkit. Különben sincs szükség erre. Nem hozom őket össze. Össze vannak hozva. És minden a véletlen műve. Moorcroft, Dzsampal Gyaco, Dönkar, Nala. Mindenki. De mert a társaság többsége nem ismeri a véletlen szó jelentését, ezért nem is tudom, van-e értelme használnom. Mert mi a véletlen? Hogy egy rideg, esetleg csak az érzelmeit kimutatni képtelen apa egyetlen kurta mondattal örökre megsebzi a kamasz fia lelkét? Hogy a Royal Navy fregattja kiszabadítja a kalózok fogságából? Hogy Girona zsidó negyedében, a Carrer dels Alemanys egyik infernális boltocskájában egymásba botlanak Moorcrofttal? Vagy nem létezik véletlen, vagy minden az. Ha a világunk észszerű, akkor sosem kapunk mindenre választ, mert a megismerés korlátozott. A megválaszolt kérdések új kérdéseket szülnek. Ha a világunk nem észszerű, akkor vajon lehetséges, hogy minden kérdést megválaszoljunk? Lehetséges, hogy minden bajunkat orvosoljuk? A válasz nem. Mi marad nekünk? Kinek ez, kinek az. Válogatunk a származásunk, neveltetésünk szerint. Hogy mi minden esett meg velünk az életben. Moorcroft azért csörtet bérceken, hágókon, befagyott folyókon és forró sivatagokon át, azért utazik lóhalálában, hogy elmeséljen valamit. Ez véletlen? A teremtő vagy a természetes kiválasztódás?, az evolúció?, nekem mindegy, hogy minek nevezzük, olyan génekkel ajándékozta, hogy csordultig van együttérzéssel, szeretettel, segítő szándékkal. A mi emberünk koktélját kivételes konokságból, rendkívüli munkabírásból, párját ritkító tehetségből és rendszerezőképességből keverték, végül adtak hozzá megfelelő fizikumot. Csontokat, izmokat, tüdőt. Véletlenek? Megérthetjük, hogy mi zajlik itt? Vagy csak hideglelősen, didergő lélekkel bámuljuk a csillagos ég mélyébe küldött újabb és újabb űrteleszkópjaink, a Hubble, a James Webb csodálatosabbnál csodálatosabb felvételeit, amik egyre távolítanak mindattól, amit megérteni képesek vagyunk? Azt hiszem, a legjobb, amit tehetünk, hogy belenyugszunk. Elfogadjuk, hogy sosem fogunk megérteni mindent. Elfogadjuk, hogy van jó és rossz, és hogy ez sem igaz, mert nincsen. Elmesélem, amit Moorcroft doktor mesélni akar, mielőtt még meghal.

Nem halhat meg, amíg te úgy nem döntesz. Ebben a szövegben minden kétséget kizáróan te vagy a teremtő. Nélküled verébfióka tolla sem hullhat.

No comment. Higgy, amit akarsz. Amilyen sebesen szétterjedt a szobában az orrfacsaró bűz, ugyanolyan gyorsan el is enyészik, az ablakrésen tehéntrágya fűszeres illata csordogál, szelíden sűrűsödik a homály, távolról kocsma zsivaja hallatszik, a pokróc mögül folyamatos sercegő hang és néha pléh melankolikus koccanása, a banya kefével vagy kőporral edényt sikál. A ház fölött bagoly suhan nesztelenül: erről persze nem tudnak odabent. Nem értettem, mondja Moorcroft, hogy mi vezérli. Egy szavát sem hittem volna, ha beszél. De nem beszélt, nem árult el semmit. Ez még gyanúsabbá tette. Kalandor? Az volt a híre, de én láttam, hogy nem az a fajta. Kém? Az esze megvolna hozzá, mégis képtelenség. Nem rafinált. Nem alattomos. Álmokat kerget. Ez a magyarázat. Én pedig lenézem az álmodozókat. Magát mégsem néztem le. Ez meglepett. Bosszantott. Felkeltette az érdeklődésemet. A titokzatossága. Emlékszik az első találkozásunkra? A zsidónál. Aki ezeréves Bibliákat meg kitömött krokodilusokat árult? Emlékszik, mit kérdeztem magától? Nem emlékszik? Azt kérdeztem: hová való? Farkasok fogára, felelte. Becsapott, azt hittem, hogy színlel. Azt mutatta, hogy nem becsüli sokra, nem érdekli az élete, hogy öniróniával szemléli magát, én pedig megfejtettem, hogy valójában érdekli, pedig valójában tényleg nem érdekli, igaz? Ha érdekelné, akkor nem lenne ennyire támadhatatlan. Magától elvették az életét, és csinált egyet

magának helyette. A koporsója fölött elmondtam a búcsúztatómat, eltemettük, aztán sokszor eszembe jutott. Vajon mit csinál? Megtalálja, amit kitalált magának? Shambala, magyar őshaza. Ahol nem ismerik az intrikát, a háborút, a fogszuvasodást. Ahol mindenki fiatal és szép, a leányok egész nap dalolnak és meztelen táncot lejtenek, még sincs nemi erőszak. Mit gondol, egy ilyen helyen létezik felláció, anális behatolás? Nem akartam elhinni, hogy maga ezt keresi. Nem ment a fejembe. Tudtam, hogy igazat beszél. Különben nem segítettem volna magának. Mégsem ment a fejembe. Mesék, legendák. Angolt és németet is ismerek, az írekről ne is beszéljünk, akiket megszédítettek a ködös, homályos énekek. Thor, Odin, Arthur, Merlin, Lancelot, Siegfried. Isteni hősök és királyok. Törpék, óriások, sárkányok. Csodakardok, varázsgyűrűk, bűvös palástok. Tárgyak, amiktől csak egy tízéves gyermek és az együgyű szobatudós jönne tűzbe. Itt elájul.

Ki?

Moorcroft.

Hogyhogy elájul?

Elájul. William Moorcroft, a pestis (népi magyar nevén ***csoma***) baktériumának, amúgy a koleráénak és a lepráénak is esküdt ellensége, elfárad a beszédtől, és elveszti az eszméletét.

Nem. Nem ájul el. Ne húzzuk az időt.

Rendben. Jöjjön a vénasszony a büdös fazekával. A többit ismerjük. A doktor magához tér, felélénkül. Magának van igaza, mondja. Shambala létezik. Mert léteznie kell. Emlékszik, amikor Ladakban az esti tűz mellett a kasmíri csempészek ópiumteáját ittuk…

– Csak maga. Én teát ittam.

– Tehát emlékszik. Azt mondta, higgyem úgy, hogy Shambala a tudomány. Én azt mondtam magának, szeretem a meséket, de a babonában nem hiszek. A tudományban hiszek. Eldorádó, Atlantisz, Cuccagna. Mese. Maga meg azt mondta, fordítsam meg. Higgyek abban, amiben képes vagyok hinni. Próbáljam meg úgy, hogy Shambala maga a keresés, a kutatás, a megismerés. Rájöttem, hogy igaza volt. Shambalának léteznie kell, különben nincs értelme a létezésünknek. Tökéletlen a világ. Mi is tökéletlenek vagyunk. Mindig is tudtam. Sóvárgunk valami vagy valaki után. Vágyunk rá. Aztán megkapjuk, és nem az, amit vártunk. Apró diadalaink: egy sikeres vakbélműtét, egy ügyesen lekapart hályog. Ezek tartják bennünk a lelket. Az emberi értelem, a tudás győzedelmeskedett! Aztán megint gyulladások, fertőzések, végül az elkerülhetetlen halál. Magának könnyű. A tökéletest hajszolja. Nem éri be kevesebbel. Magát nem elégíti ki az, ami ideig-óráig jó. Nem fogadja el a tökéletesség illúzióját. Nem fogad el alamizsnát. Egy pompás paripa. Egy okosan tervezett, kézreálló sebészolló. Mi az? Semmi. Egy szál virág. Gyönyörű tulipán. Dölyfös szamárkóró. Püspöklila virága királyi korona. Körülötte méh döngicsél. … A virág elhervad, az élet eliramlik. Makacs székely, talán igaza van. Én angol vagyok. Született megalkuvó. Nekem fontos a kényelmes lábbeli. A tökéletes cipő és a cherry.

Elhallgat. Messziről részeg ordibálás hallatszik. Közeledik. Tompa puffanás, kurta jajdulás, csönd: Lobsang Kunga emberei teszik a dolgukat.

– Nem szól semmit? Nagyon csöndben van.

– …

– Mondja, megtalálta, amit keres?

– …

– Hallgat? …Álmomban néha Ormskirkben vagyok. …Nem változott, éppen olyan, mint amikor kisgyerek voltam: csöndes és nyugodt. Tél végén a kerítésekre futó lonc édes illata lengi be az utcákat. Anyám, Ann, anyai nagyapám kedveskedve Anoushkának hívta, már nem él. Igazából sem él. A kertje olyan gondozott, mint amikor élt. Álmomban ebben a kertben üldögélek. Ha eső szitál, akkor a lugasban. Ölemben verseskötet. Csukva. Talán Keats.

Másnap reggel, amikor Dönkar konyhájában ül, és az asszonyt nézi, a kezét, amivel a tésztát gyúrja, simogatja, két tenyerébe fogja, megpaskolja, hajtogatja, apró öklével puhán megnyomkodja, hengergeti, majd megint a két tenyere közé fogja, akkor az éjszaka jut eszébe, kettejük éjszakája, és nem jut eszébe Moorcroft álma, de talán az is közrejátszik abban, hogy az anyja képe is felidéződik benne. Az anyjáé, akit évtizedek óta nem látott. Aki ugyanezekkel a mozdulatokkal hintett lisztet, ugyanezt a hangot adta a tenyere, ssshhhssss, ssshhhssss, ahogy végigsimított a portól fehérlő deszkán… Nézi Dönkart, a kezét, ahogy tenyere élével alányúl, tíz ujjbögyével alig érintve odébb teszi a kerek tésztát, nézi fekete haja fonatait, egy-egy fénylő ostorfonat, barna szemét, barna bőrét, széles járomcsontját, orrát, ajkát, kerek állát, nem az ezüst-türkiz ékszert, hanem a fülcimpáját, hosszú nyakát, melyre korallpiros köntös kék gallérja simul, a ruha bő, nem láttat a testéből semmit, de ő ismeri, ami alatta van, mellét, húsát, bőrét, ismeri a teste szagát, ami a napsütött, füves legelők illatára emlékezteti.

Előző este, valamicskével azután, hogy evett, ivott, levetkőzött és végre megtisztálkodott, Nala egy rajzot adott a kezébe.

– Az ott te vagy. Jampa. Dönkar. Az meg én.

A négy alakot erős mandalába, négyes falú körbe rajzolta, köré, a papír négy sarkába, teknősbékát, zsiráfot, delfint, rinocéroszt. Igen, igen, és az elmaradhatatlan koponyákat.

– Tudsz róla, hogy Őszentsége édesanyja meghalt?

A hír megdöbbentette, bár tudta, hogy a tibetiek másként vélekednek a halálról. Amikor Moorcroft szállását elhagyta, nem indulhatott azonnal Dönkarhoz, majdnem úgy fogalmaztam: haza. A titkosszolgák egy közeli házba kísérték, szinte a szomszédba. Ugyan ki sejthette volna, hogy a könyörületesség bódhiszattvájának megtestesülése, az égi hatalom egyszemélyes birtokosa ott tartózkodik abban az elhanyagoltnak látszó épületben? A szolgák kopogtattak, retesz csikordult, és Lobsang Kunga emberei hang nélkül elillantak, mert a főnökük állt az ajtóban. Ugyan nem mosolygott az érkezőre, de szívélyesen tessékelte be a meglepően fényűző, tágas terembe. Leültette, teával kínálta.

– Aki azt kéri tőled, hogy mielőbb számolj be mindarról, amiről úgy gondolod, hogy beszámolni érdemes, türelmedet kéri. Váratlan államügyek foglalják le. Azt is kéri, hogy ha nincs ellenedre, ismertesd meg vele angol barátodat is, aki miatt futárt küldetett érted. Kívánja, hogy mielőbb sikerüljön megszabadítani őt az ártó démonoktól.

Harminchat

A tizenharmadik ciklus Vas Bivaly évében, a tizedik hold hetedik napján a nyolcadik dalai láma szomorúan ébredt. Nem sírt, nem könnyezett, nem sajnálta az édesanyját, hiszen a halálról úgy vélekedett, hogy az szükséges és kivételesen szép mozzanata a lét körforgásának. De szerette őt. Tudta, hogy bármilyen kevés időt töltöttek együtt, hiányozni fog neki.

Hajnalodott, épphogy valamicskét aludt, az éjszaka nagy részét lelki gyakorlatokkal és a tiszta tudat állapotában töltötte. Közeledett a napkelte, a gyakorlatok megkezdésének szokott ideje, de mivel a fél éjszakát amúgy is meditálással töltötte, kicsit tanácstalankodott. Nem lelte a helyét. Megmosakodott, kilépett a sűrű, hűvös derengésbe, meghajolt, köszöntötte a Buddhákat, végül úgy határozott, hogy a reggeliig imádkozik, és a szent könyvek valamelyikét tanulmányozza. Így kerültek a kezébe a Nagy Ötödik látomásos feljegyzései, melyekről az utóbbi időben mintha megfeledkezett volna. „Vágyom abba a titokzatos világba, melyről nem tudom biztosan, hogy létezik, de biztosan tudom, hogy mindaddig megközelíthetetlen, míg én én vagyok." Olvasta, pedig kívülről tudta a mondatot, ami korábban rejtelmesnek, megfejthetetlennek tűnt a számára. Nem értette. Újra és újra elolvasta, mert nem fért a fejébe, hogy miként lehetséges, hogy hetekkel, hónapokkal ezelőtt megfejthetetlennek tűnt az állítás egyszerű és kétségbevonhatatlan igazsága.

– Menthetetlenül kiszolgáltatottak vagyunk.

Dzsampal Gyaco örült a megfejtésének, ami olyan világos volt, olyan egyértelmű, hogy nem is érezte megfejtésnek. Mint amikor nem látunk valamit, ami az orrunk előtt van. Felállt, a messzelátóért nyúlt, *M.M. & Son Liverpool,* kilépett a teraszra, és mosolygott.

– Mindannyian. Kivétel nélkül. Menthetetlenül.

Utószó

Amikor hét-nyolc évvel ezelőtt elkezdtem ezt a történetet, az volt a szándékom, hogy igazságot szolgáltatok egy világhírű székelynek. Azt gondoltam, neki ajándékozom a titokzatos országot, az óriási hegyek és járhatatlan sivatagok mélyén rejtőző Shambalát, ahová vágyakozott, ami élete legfőbb célja és mozgatója volt. És ahová, miközben nemzetközi jelentőségű tudományos eredményeket ért el, soha nem jutott el. Ilyen-olyan okok miatt az éppen csak megkezdett szöveget hosszú évekre félretettem, már-már megfeledkeztem róla. Később, amikor az anyag figyelmeztetett rá, hogy létezik, akkor meglepetésemre átvette az irányítást is: a történet egészen másfelé igyekezett, mint ahogy elképzeltem.

Shambalát, úgy száz évvel Kőrösi Csoma Sándor után, egy másik világhírű magyar, Stein Aurél találta meg, nagyjából ott, ahol a kitartó székely gyanította. A területet ma Tárim-medencének hívják, és Kínában, Ujguriában található. Az ötszázezer négyzetkilométer területű medencét minden oldalról ötezer méternél magasabbra nyúló hegyláncok veszik körül. A Shambala-mítosz eredete a 9. századtól a 13. századig, nagyjából fél évezreden át fennálló buddhista kocsoi Ujgur Királyság és egy másik városállam, Khotan lehetett.